

СЕКЦІЯ І
**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ВНЗ**

**ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ
ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК В НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ**

Інна Антоненко

Національний технічний університет України «КПІ»

Входження України в світове співтовариство, нові процеси в різних сферах економіки, політики та культури робить особливо актуальною проблему міжкультурного спілкування. Постійний розвиток міжнародних контактів та зв'язків в політиці, економіці, культурі та в інших областях обумовлює орієнтацію сучасної методики навчання іноземних мов на реальні умови комунікації. Міжкультурна соціальна компетенція розглядається як мета навчання, а процес навчання іноземних мов повинен бути направлений на подолання існуючих стереотипів, на виховання толерантності по відношенню до представників інших культур.

Відповідно до нових стандартів з іноземної мови в обов'язковий мінімум основних освітніх програм, окрім мовленнєвих вмінь, мовних знань, навиків, навчально-пізнавальних вмінь, входять соціокультурні знання та вміння. Формування соціокультурних знань та вмінь означає розширення обсягу лінгвокраїнознавчих та країнознавчих знань за рахунок нової тематики та проблематики мовленнєвого спілкування з урахуванням специфіки обраного профілю; поглиблення знань про країну або про країни мови яких вивчається, їх науку та культуру, історичні та сучасні реалії, суспільних діячів, місце цих країн в світовому суспільстві та в світовій культурі, про взаємовідносини з нашою країною; розширення обсягу лінгвістичних та культурних знань, навиків та вмінь, пов'язаних з адекватним використанням мовних засобів, а також правил мовленнєвої та немовленнєвої поведінки відповідно до норм, які прийняті в країні мови, яка вивчається.

Давно відомо, що особливе пізнання світу, звичаї, які знаходять відображення в культурі, передаються в мову та можуть бути перешкодою під час спілкування з представниками різних народів. Труднощі полягають в різниці не стільки речей та явищ, скільки в культурному розумінні цих явищ та речей, оскільки останні мають місце та функціонують в різних світоглядах. Тому загальноновизнаним є висновок про необхідність добре знати специфіку країни мови, яка вивчається, та, тим самим про необхідність лінгвокраїнознавчого підходу як одного з головних принципів навчання іноземних мов.

Поєднання діяльності на заняттях та діяльності поза заняттями дозволяє сформувати ефективне освітнє середовище. На ефективність

формування соціокультурної компетенції суттєво впливає особистість викладача, його індивідуальний стиль, досвід, вміння будувати відносини з групою та поза нею. Найголовнішим є правильно побудувати мовне середовище. Саме мовне середовище – це основний засіб та умови навчання. Оскільки зазвичай навчання здійснюється поза природним мовним середовищем, то завданням викладача є максимально точно моделювання мовного середовища за допомогою всіх наявних засобів, таких як: медіатека, лінгвафонний кабінет, бібліотека, журнали, оригінальні тексти, аудіовізуальні матеріали тощо.

Література:

1. Бориско Н.Б., Ишханян Н.Б. Социально-психологические предпосылки формирования лингвосоциокультурной компетенции // Иностранные языки. – 1999. – №3. – С.53-55.
2. Колодько Т.М. Комп'ютерні технології у формуванні іншомовної соціокультурної компетенції студентів // Система і структура східнослов'янських мов: Зб. наук. праць. – К.: Знання України, 2005. – С. 337-342.

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ВНЗ
ІНШОМОВНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ**

Інна Ахмад

Національний технічний університет України «КПІ»

Гуманітаризація сучасної вищої освіти покликана реформувати у студентів, майбутніх учителів іноземних мов, цілісну картину світу, розуміння загальнолюдських цінностей, духовність, культуру особистості. Оволодіння іноземною мовою сприяє розвитку у студентів здібності використовувати її як інструмент спілкування у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Мова розглядається як засіб міжособистісної взаємодії в умовах багатонаціонального та полікультурного простору. Процес навчання іноземної мови у вищій школі має право забезпечувати студентів не тільки відповідним рівнем знань мови, а й сприяти успішній реалізації цього предмета. У навчанні іноземної мови використовують три напрямки:

- оволодіння мовою, тобто системою мови, яка використовується як засіб спілкування;
- опанування мовленнєвої діяльності, тобто процесу комунікації;
- навчання продуктам мовлення, тобто опанування мовлення.

Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти тексту, твору, що формується за допомогою мовних засобів [2]. Організація комунікативної діяльності студентів вимагає чіткого уявлення про компоненти цієї діяльності та її характерні особливості. Як відомо, основним компонентом навчання мови вважають мовленнєву дію. Уточненню цього поняття допомагає узагальнення даних прикладної лінгвістики, яка досліджує

змістові компоненти освіти, навчання та учіння у нерозривному зв'язку з природою спілкування як соціального феномену. Так, зважаючи на сутність функціональної класифікації мови, ми поділяти компоненти навчання іноземної мови на дві категорії, які відображають дві сторони мовленнєвої дії: це функції мовного матеріалу, реалізовані в різних ситуаціях, з другого – комунікативно необхідні поняття. Одним з найважливіших досягнень сучасної комунікативної лінгвістики є положення про те, що успішність мовленнєвого спілкування зумовлена здатністю тих, хто спілкується, організовувати свою поведінку (мовленнєву та немовленнєву) відповідно до завдань комунікації. Цю здатність лінгвісти визначають як компетенцію. У галузі лінгвістики термін «компетенція» означає знання системи мови на відміну від володіння нею в реальних ситуаціях спілкування.

Метою навчання іноземних мов студентів мовних ВНЗ є формування іншомовної комунікативної компетенції. Отже мова – це складова культури і функціонує вона лише в певній культурі.

Що таке культура? Це слово перекладається з латини як вирощування, виховання, освіта, розвиток, шанування й означає історично визначений рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини. Кожна епоха розвитку людства характеризується певним типом культури. Так само характеризується і кожна сфера життя та діяльності людини [1]. Уже в ранньому віці в дитині закладаються основи її культури, у тому числі й культури поведінки та спілкування.

Так, мета нашої статті полягає у висвітленні сучасних підходів до іншомовної комунікативної компетенції як структурного компоненту комунікативної культури студентів мовних ВНЗ та визначення шляхів її формування.

Педагогічно грамотне спілкування знімає у вихованців негативну емоційну напругу (страх, невпевненість); воно має викликати радість, бажання спільної діяльності. Оптимальне педагогічне спілкування – це спілкування, яке створює найкращі умови для розвитку мотивації студента, творчого характеру діяльності, для формування його особистості, забезпечує сприятливий психологічний клімат, попереджує створення психологічних бар'єрів, дозволяє максимально використовувати у навчальному процесі особистісні та професійні якості викладача [3]. Серед викладачів можна виділити притаманні їм рівні спілкування:

Примітивний – в основу ставлення до студента покладено примітивні правила і реакції поведінки – амбіції, самовдоволення. Студент для викладача виступає засобом досягнення мети.

Маніпулятивний – взаємини зі студентом будуються на грі, суть якої полягає у бажанні будь-що виграти, використовуючи різні прийоми.

Спостерігається слабка орієнтація на особистість; викладач дотримується стандартів етикету, але така поведінка є поверховою і, не зачіпаючи особистісного рівня, реалізується на рівні масок. Студент, самотійний об'єкт, відчуває байдужість викладача поза “маскою”, і фактично залишається об'єктом маніпуляцій.

Діловий – орієнтуючись на справу, викладач бере до уваги особистісні характеристики студента лише в контексті ефективності діяльності. Викладач дотримується стандартів етикету, визнає за студентом право на самотійність. Студент для викладача є значущим залежно від внеску у спільну діяльність. В особистісному житті студент залишається самотійним.

Особистісний – спілкування базується на глибокій зацікавленості до студента, визнанні самотійності його особистості. Викладач поважає студентів, вся його діяльність спрямована на розвиток їхньої духовності, особистісне спілкування стає спілкуванням духовним. Студент довіряє викладачеві, викладач є авторитетом і найкращим посередником між ним і знаннями про навколишній світ, людей, себе.

Обов'язковою нормою професійної поведінки викладача є дотримання педагогічної етики, прагнення формувати людські стосунки зі студентами і між ними. В основі моральної норми професійної поведінки викладача має бути повага до особистості студента і, водночас, максимальна вимогливість до нього. Професіоналізм спілкування передбачає його позитивну позицію стосовно студента. Відомо, що підвищення ефективності якості праці у всіх сферах виробництва залежить від мікроклімату в колективах, від настрою кожної людини. У сфері спілкування викладача зі студентами важливу роль відіграє психологічно активний стан або педагогічний оптимізм [5]. Мажор викладача залежить від індивідуальних особливостей особистості, отже, набуває у кожному випадку своїх особистісних форм вираження. Ідея, однак, залишається незмінною: постійна бадьорість, готовність до дії, веселий добрий настрій.

Цікавим є підхід до визначення структурних компонентів культури педагогічного спілкування, який запропонувала Фатіхова Р.М. [4], цю структуру вона розглядає як систему, у якій виділяються структурні та функціональні компоненти. До структурних дослідниця відносить комунікативні, інтерактивні, перцептивні. Фатіхова Р.М. [4] сприймає комунікативний компонент, як вміння «виступати джерелом інформації», перцептивну компоненту, як «сприйняття іншої людини та розуміння її», інтерактивна компонента виступає, як «організація колективної діяльності, взаємовідношень».

Література:

1. Андреева Г. М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Просвещение, 1980. – 479 с.
2. Измайлова О.А. Формування іншомовної комунікативної компетенції як структурного компоненту комунікативної культури студентів мовних ВНЗ: стаття / О.А. Измайлова : журнал Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти – Херсон.
3. Мамчур І.А. Формування комунікативного потенціалу майбутнього вчителя іноземної мови засобами культурологічно орієнтованого навчання: Дисер. ... канд. пед. наук / І.А. Мамчур. – Київ., 2007–56с.
4. Фатихова Р.М. Культура педагогического общения и ее формирование у будущих учителей / Р.М. Фатихова. – Уфа, 2000. – 51с.